

AVRUPA ÜLKELERİNDE OKULÖNCESİ EĞİTİM VE İLKÖĞRETİM

(Genel Özellikler)

Dr. Tanju GÜRKAN *

Türkiye'de X. Milli Eğitim Şûrası'nda kabul edilen ilkelerin doğrultusunda anasınıfları temel eğitimin ilk basamağı olarak benimsenmiş ve aşamalı olarak uygulamaya geçilmiştir. Ayrıca sekiz yıllık temel eğitimin benimsenmesi ve hangi okul kademesinde öğretmenlik yapacak olurlarsa olsunlar tüm öğretmenlerin yüksek öğrenim görmeleri eğitim sistemimize canlılık getiren yenilikler olmuştur. Avrupa ülkelerinde bu konuda var olan uygulamaları genel özellikleriyle de olsa incelemek kendi eğitim sistemimizdeki yenilikleri değerlendirmek açısından anlam taşımaktadır.

AVUSTURYA :

Zorunlu eğitim altı - onbeş yaşları arasını kapsar. Gündüz - bakım merkezleri aile içindeki eğitimin tamamlayıcısıdır. Yuva sistemi dokuz bölgede söz konusudur. Okulöncesi eğitim zorunlu değildir. Bu kurumlar çocukların tüm kişiliğini geliştirecek şekilde düzenlenmiş deneyimler sağlarlar. Üç yaşındaki çocuklar okulöncesi eğitim kurumlarına (yuvalar) kabul edilirler ve ilkokula başlama yaşına (altı yaş) kadar eğitim görürler.

İlköğretim zorunlu eğitimin ilk dört yılını kapsar. Öğrencilerin zorunlu eğitimin beşinci yılında ortaöğretime geçişleri «mezuniyet sertifikası» ile olur, mezuniyet sınavı yoktur.

(*) Eğitim Programları ve Öğretim Bölümü, Program Geliştirme Anabilim Dalı Araştırma Görevlisi.

Anaokulu personeli «Anaokulu bakıcıları için okullar»dan yetişir. Uygulama çalışmaları kuruma ait yuvada yapılır. Zorunlu genel eğitim okullarının çocuk bakımı öğretmenleri «Bayan iş eğitimi öğretmenleri için okullar»dan yetişir. Bu kurumlara girmek için sekiz yıllık zorunlu eğitimi bitirmek ve yetenek testini geçmiş olmak gerekir.

İlkokul öğretmenleri Pedagoji Akademisi'nden yetişirler. Bu okulların öğretim süresi iki yıldır. Uygulama çalışmaları her Akademi'nin bünyesindeki kendi ilkokulunda yapılır. Bu kurumlara girebilmek için ortaokul sonundaki olgunluk sınavını başarmak ve yetenek testini geçmiş olmak gerekir.

BELÇİKA :

Zorunlu eğitim altı yaşında başlar ve sekiz yıl sürer.

İki buçuk altı yaşları arasındaki çocuklar için anaokulları ve yuvalar vardır. Bu yaş grubu çocuklarının yaklaşık % 97'si bu kurumlara devam etmektedir.

İlköğretim altı yıl sürer. Herbiri ikişer yıl olan üç aşamadan meydana gelir. Altı yılın sonunda öğrenciler ilkokul diploması alırlar.

Öğretim yılı Eylül'den Haziran'a kadardır.

Eğitim Programının hazırlanması ve başlatılması ülke düzeyinde ele alınır. Bu sorumluluk müfettişler, profesörler, araştırmacılar, aile birliği temsilcileri ve bazen de öğrencilerden oluşan bir ekibe aittir. Eğitimin modern olması, günlük gerçeklerle ilintili bulunması ve öğrencileri kendi kendine öğretim tekniklerine alıştırmaları üzerinde durulur. Özel eğitim kurumları kendi programlarını kendileri idare edebilirler fakat resmî makamların onayını almak zorundadırlar.

Tüm öğretmenler üniversitelerden ya da yüksek okullardan yetişir. Bu yüksek okullar okulöncesi, ilkokul ve ortaokul öğretmeni yetiştiren kurumlardır. Bu kurumlar ortaöğretimin ikinci devresini bitirme sertifikası olan öğrencileri kabul ederler ve iki yıllık eğitim verirler.

ÇEKOSLAVAKYA :

Üç - altı yaşları arasındaki çocukların büyük çoğunluğu yuvalarda ve çocuk merkezlerinde okulöncesi eğitimden yararlanır. Üç yaşından küçük çocuklar için kreşler vardır. Yuvalar çocukları ilköğretime hazırlar. Dokuz yıllık zorunlu eğitim altı yaşında başlar. Zorunlu eğitimin sekiz yılı temel eğitimi oluşturur ve iki aşamadır. İlk aşama birinci - dördüncü sınıflar arasını (ilkokul), ikinci aşama beşinci - sekizinci sınıflar arasını (ortaokul) kapsar.

Eğitim programları «Eğitim Araştırmaları Enstitüsü» tarafından hazırlanır ve Eğitim Bakanlığı'nın danışmanlığında düzenlenir. Programlar denendikten sonra okullarda uygulanmaya başlanır. Ders kitapları Devlet Basımevinde basılır. Öğretmenler yeni yöntemleri kullianmada serbesttirler. Kreş ve okulöncesi eğitim kurumlarındaki eğitsel çalışmalar Eğitim ve Sağlık Bakanlığı'nın onayladığı programlarda belirlenir.

Okulöncesi öğretmenleri dört yıllık öğretmen yetiştiren okullarda öğretim görürler. Bu okullara girebilmek için temel eğitim okullarından mezun olmak ve iki aşamalı giriş sınavını başarmak gerekir. Sınavın ilk aşaması müzik, resim, ve beden eğitimi, ikinci aşaması dil ve matematik konularını içerir. Bu okulların eğitim programları matematik, ana dili, ideolojik politik öğeler, eğitim psikolojisi ve öğretim yöntemlerinden oluşur.

İlkokul öğretmenleri, ortaöğretimi tamamladıktan sonra dört yıl eğitim fakültelerinde öğretim görerek yetişirler.

DANİMARKA :

Okulöncesi eğitim belediyelerce düzenlenir, isteme bağlıdır ve altı yaşındaki çocuklar için bir yıl sürelidir.

Zorunlu eğitim yedi yaşında başlar ve dokuz yıl sürer.

Öğretim yılı Ağustos'ta başlar. Haftada beş gün öğretim yapılır.

Zorunlu eğitim sırasında şu konular öğretilir : Danimarka dili, matematik, spor, Hristiyon din bilgisi, müzik konuları, Biyoloji, Coğrafya, İngilizce, Fizik, Kimya ve günlük olaylar. El işi, marangozluk, çocuk bakımı, Almanca, Latince, Daktilo, ev işleri gibi dersler seçimlidir.

İlkokul öğretmenleri özel ya da resmî, üç ya da dört yıllık öğretmen yetiştiren yüksekokullardan yetişirler. Bu okullara girmek için üniversite giriş sınavını ya da özel bir sınavı kazanmış olmak gerekir.

DEMOKRATİK ALMAN CUMHURİYETİ :

Zorunlu eğitim altı - on altı yaşları arasını kapsar.

Kreşler üç yaşına kadar olan çocuklara hizmet verir. Bu yaş grubu çocuklarının % 60'ı bu olanaktan yararlanmaktadır. Anaokulları üç - altı yaşları arasındaki çocukları kabul eder. Bu yaş grubu çocuklarının % 90'ı anaokullarına gider. Anaokullarına gitmeyen çocuklar ilköğretim öncesinde bir yıl yalnız öğleden sonraları «oyna ve öğren» gruplarına katılırlar.

On yıllık zorunlu eğitim çok amaçlıdır ve üç aşamadan meydana gelir. Alt (1 - 3. sınıflar), orta (4 - 6. sınıflar), üst (7 - 10. sınıflar). Altıncı yıla kadar olan kısım ilköğretim kısmıdır. Ana baları çalışan ilköğretim öğrencileri için «okul sonrası merkezleri» vardır. Bu merkezlerde öğrenciler hem ev ödevlerini yaparlar hem de özel ilgilerine göre faaliyet gruplarına katılırlar.

Öğretim yılı Eylül'de başlar. Haziran sonunda biter. Yaklaşık otuz iki hafta sürer.

Zorunlu eğitimin ilk üç yılında öğrencilerin okuma ve yazmada, sözlü anlatımda, matematik, el sanatları, müzik, spor tabiat bilgileri, ve topluma bakış konularında temel beceriler kazanmalarına çalışılır.

Bu ilk yılı izleyen üç yılda (orta aşama) tabiat bilgileri, sosyal bilgiler alanlarında özel öğretim ve yabancı dil öğretimi başlar. Bunlara ek olarak matematik, biyoloji, el sanatları, Almanca, tarih ve coğrafya da öğretilir.

Anaokulu öğretmenleri öğretmen yetiştiren okullarda üç yıllık bir öğretimle yetişirler. Bu okullara girebilmek için zorunlu öğretimi bitirmiş olmak gerekir.

İlkokul öğretmenleri öğretmen yetiştiren kurumlarda dört yıllık bir öğretimle yetişirler. Bu kurumlara girebilmek için zorunlu öğretimi bitirmiş olmak gerekir.

FINLANDIYA :

Anaokulları belediyeler ve sağlık kuruluşları tarafından kurulur, resmî okul sistemi içinde yer almaz. Anaokullarına üç - altı yaşları arasındaki çocuklar kabul edilir.

Yeni «çok amaçlı» okul, altı yıllık ilköğretim ve üç yıllık orta-öğretimin ilk aşamasından oluşur. Zorunludur ve yedi - on altı yaşları arasını kapsar. Zorunlu eğitimin anasınıflarını da içerecek şekilde on yıla çıkarılması planlanmaktadır.

Öğretim yılı Ağustos'un ortasından Mayıs sonuna kadar sürer.

Anaokulları genellikle çocukları günde dört saat oyun, resim çizme, basit el işleri ve müzikle meşgul ederler.

İlkokulda öğretilecek konular yasada tanımlanmıştır. Yerel yetkililer kabul edilmek üzere başka programlar önerebilirlerse de okulların çoğu Milli Eğitim Dairesinin geliştirdiği çerçeveyi izler. İlkokul kısmında hemen her konuyu aynı öğretmen öğretir. (Tek öğretmen sistemi).

Çok amaçlı okul programındaki şu konular zorunludur : Din bilgisi, anadili, iki yabancı dil, tarih, sosyal bilgiler, ve yurttaşlık, coğrafya, biyoloji, matematik, kimya, çevre bilgisi, ev ekonomisi, resim, müzik, teknik beceriler ve tekstil çalışmaları. Seçimlik dersler ortaokulda yabancı dil öğretimi ilkokul üçüncü sınıfta başlar.

Çok amaçlı okul öğretmenleri üniversitelerin öğretmen eğitimi bölümü ya da fakültelerinden yetişir. Yedi - on iki yaşlarındaki çocukların eğitimi ile görevli sınıf öğretmenleri üç yıllık bir eğitim görürler.

FEDERAL ALMANYA :

Dört ile altı yaşları arasındaki çocuklar için varolan anaokullarının çoğu özel kişilere aittir.

Resmî eğitim altı yaşında başlar. Tam zamanlı olarak dokuz yıl ve bunu izleyen yarı zamanlı üç yıllık öğretim zorunludur. Genel ilk öğretim ortaöğretim için temel oluşturur ve dört yıl sürer.

Eğitim Bakanlığı ve Kültürel İlişkiler Bakanlığı kendi eğitim programlarını oluşturmak için kendi uzman kurullarından tavsiye-

ler alır. Program geliştirme çalışmalarına öğretmenler ve diğer uzmanlar da katılırlar.

Her eğitim kademesinde öğretilen temel konular; Almanca, yabancı diller, matematik, tabii bilimler, tarih, coğrafya, sosyal çalışmalar ve yurttaşlık, resim, müzik, spor ve din bilgisidir.

Öğretmen olmak isteyenlerin zorunlu öğretimi izleyen dört yıllık orta öğretimin ikinci kademesini bitirmeleri gerekmektedir. İlkokul öğretmenleri öğretmen yetiştiren yüksek okullarda altı sömestr öğretim görürler. Bu altı sömestr sonunda sınav vardır. Sınavı başaran öğretmen adayları on iki ile on sekiz ay arasında değişen uygulamalara başlarlar. Uygulamalar sonunda verilen sınavı başaranlar öğretmen olurlar.

FRANSA :

Yuvalar ya da okulöncesi eğitim kurumları gönüllülüğe dayalı özel kurumlar ya da ilkokullara bağlı sınıflar tarafından iki - altı yaşları arasındaki çocuklara hizmet verir. Okulöncesi eğitim, eşitsizlikleri kapatır, kişilik gelişimini destekler ve okul yetkililerinin özürleri tanınmasına olanak sağlar.

İlköğretim altı - onbir yaşlarındaki çocukları kapsar. Zorunludur. İlköğretim üç kısımdan oluşur : Hazırlık, ilk ve orta. Yaklaşık on bir yaşlarında ortaöğretime geçilir.

Öğretim yılı Eylül'de başlar ve Haziran sonunda biter.

Milli Eğitim Bakanlığı eğitim programlarını hazırlar ve öğretmenler için yönergeler bastırır. Bununla birlikte öğretmenler kendileri ders kitaplarını seçmekte serbesttirler. Komisyonlar yuvalarda, ilkokullarda ve ortaokullarda ders konularında izlenen öğretim sürece ve yöntemlerini gözden geçirirler.

İlköğretim sırasında tüm öğrenciler aynı konuları öğrenirler : Okuma, yazma, aritmetik, Fransızca, ahlâk ve yurttaşlık, tarih ve coğrafya, konuşma, uygulamalı çalışmalar, çizim, şarkı, el sanatları ve beden eğitimi. Son zamanlarda programlar herbir çocuğun bireysel farklılıklarını dikkate alacak şekilde düzenlenmeye başlamıştır.

İlkokul öğretmenleri ilköğretmen okullarından yetişirler. Bu okullara kabul edilen öğrenciler genellikle bakalorya sınavını ba-

şarmışlardır. Bu kurumlarda öğretim iki yıl sürer. İlk yılda teorik konular, anaokulu ve ilkokulda gözlem, ikinci yılda öğretim uygulaması yer alır.

HOLLANDA :

Yuvalar küçük çocuklara oyun ve iş programları ile genel eğitim verirler. Bu kurumlara dört yaşındaki çocuklar kabul edilir ve altı yaşını bitirinceye kadar eğitim görürler.

Zorunlu eğitim altı - on altı yaşları arasını kapsar ve on yıl sürer. Zorunlu eğitimin ilk altı yılı (altı - on iki yaşlar arası) ilköğretimi oluşturur.

Okulöncesi ve ilkokul öğretmenleri, öğretmen yetiştiren çeşitli yüksek okullardan üç ya da dört yıllık öğretimle yetişirler.

İTALYA :

Devlet anaokulları üç - altı yaşları arasındaki çocukları kabul eder. Bu kurumlara devam isteme bağlı ve parasızdır.

İlköğretim altı - onbir yaşlarındaki çocuklar için zorunlu ve parasızdır. İlkokul iki devreye ayrılır. İlk devre birinci ve ikinci sınıfları, ikinci devre üçüncü, dördüncü ve beşinci sınıfları içerir. İlkokul sonunda ortaokula girişe olanak sağlayan ilkokul diploması alınır.

Anaokullarında öğretim yılı 1 Eylül - 30 Haziran arasını kapsar. İlkokul ve ortaokullarda ise Eylül ve Haziran arasında 215 öğretim günüdür.

Okulöncesi eğitim küçük çocukların kişiliğini geliştirir ve onları zorunlu öğretime hazırlar. Ayrıca yoksun çevrelerden gelen çocuklara eksik giderici etkinlikler sunar ve ailelerin okui faaliyetlerine katılmalarını sağlar.

İlkokul eğitim programları kanunda detaylı olarak açıklanmamıştır. İlköğretimin ilk devresinde programlar genel niteliktedir, ikinci devreden başlayarak özel konulara yer verilir.

Okulöncesi öğretmenleri öğretmen yetiştiren yüksek okullarda üç yıllık bir öğretimle yetişirler. İlkokul öğretmenleri eğitim ens-

titülerinde dört yıllık genel eğitim ve dört yılı izleyen iki yıllık özel yetiştirme sonunda öğretmenlik yapmak hakkını kazanırlar.

MACARİSTAN :

Okulöncesi eğitim kurumları merkezi ya da yerel eğitim yetkilileri ve sosyal kuruluşlar tarafından işletilir. Bu kurumlara devam isteme bağlıdır.

Altı - onaltı yaşları arasında eğitim zorunludur. İlköğretim düzeyinde dört ayrı tip okul vardır.

Okulöncesi eğitim programı birbirini izleyen oyun, iş ve öğretim sürelerinden oluşur. İlköğretim programı şu konuları içerir : Kimya, biyoloji ve zoolojiye giriş, hayat bilgisi, coğrafya, tarih, Macar dili, matematik, müzik, fizik, Rus dili, rehberlik, resim ve beden eğitimi. Her hafta uygulamalı çalışmalara da yer verilir. Son yıllardaki eğilime göre «aile yaşamına hazırlık», «cinsel eğitim ve anlayış» gibi yeni konular eğitim programlarına alınmaktadır. Modern matematik de okullara yeni girmiş bir konudur.

Okulöncesi öğretmenleri iki yıllık öğretim süresi olan meslek okullarından yetişirler. Bu okullara sekiz yıllık ilköğretimi bitiren öğrenciler kabul edilir.

İlkokul öğretmenleri ortaöğretim sonrasında yüksek okullarda üç yıllık bir öğretim görerek yetişirler. Yeterlilik kazandıktan sonra okulöncesi eğitim kurumlarında ya da zorunlu eğitimin ilk aşamalarında öğretmenlik yapabilirler. Zorunlu eğitimin üst sınıflarında öğretmen olabilmek için iki ya da üç konuda uzmanlık kazandıran dört yıllık bir öğretim görmek gerekmektedir.